

ס פ ר

דעת תורה

לימודי מוסרי התורה מאת רבנו הגאון החסיד אור עולם

מרן ירוחם הלוי ליוואוויץ זצוקללה"ה

אשר לימד לרבים בישיבה הקדושה דמיר

נכתבו מפּי השמועה

•••

העלן על הכתב והוציאן להאיר לדורות

עטרת ראשנו הגה"ח מוה"ר שמוחה זיסל הלוי ליוואוויץ זצוק"ל

בן הגאון המחבר

•••

חומש בראשית

עיה"ק ירושלים

חלק המאמרים

מלך לשדה נעבד

ויסאר אך נח ואשר אתו בחבה (ז, כג). וברשי: ומדרש אגדה גזנה וכוהה דם מטורה הבהמות והחיות, ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והבישו ועליו נאמר (משלי י, יא) הן צדיק בארץ ישולם. הנה לנח איש צדיק העמיסו עליו מלאכה כבדה כזו להכניס מכל הבהמות החיות העופות וזכר ונקבה מכל מין ומין; להכניס ולהכין מזונותיו של כל אחד ואחד; לפרנס לכל הבריאה לכל אחד ואחד בעתו. והרי פשוט שלא היה חסר להקב"ה דרכים להצילם באופן אחר. ועיין רמב"ן (לעיל ו, יט) מאריך שם ומתאר כל העבודה המרובה והגוראה שהוטלה עליו, ומסיים: "צוהו שיתעסק ויעזור אותם בכניסתם בחבה וישתדל בהם שיחיו כאשר ישתדל בנפשו". ואם פעם אחת איחר לתת מזונות של אחד מהן שלא בעתו — היכף ענשהו. וכבר נאמר על זה. הן צדיק בארץ ישולם; בתוך עמל ויגיעה למעלה ראש עוד נתבע על צער בעלי חיים! היש לנו מושג במלאכה יותר כבדה מו? מלאכה שהיתה שייכת להנתן לאיש גם ושטשו, תנתן לנח איש צדיק, ואיה כבודו ותפארתו של איש צדיק הדור הזה! אצל אלעזר בן אהרן הכהן מצינו (במדבר ד, טו) ופקודת אלעזר בן אהרן

הכהן שמן המאור וקטורת הכהנים ומנחת התמיד ושמן המשחה. וברשי"י שם כתוב: "שהוא ממינה עליהם לשאת אותם". וברמב"ן שם: "יהיה משא גדול הקטורת כי הקטורת שס"ה מנה ומשה רבנו לא ספטה להצאין ושמן המאור לשנה שלמה רב מאוד קמ"ג לוגין. ומנחת התמיד לא ידענו לכמה ימים ישא ממנה אבל היה אלעזר חזק ואמין כיעקב אבינו, וכן משה רבנו ואהרן אחיו וקוי ה' יחליפו כח". הנה תמה הרמב"ן על כזה הרב לשאת משא כבד כזה, ולנו עדיין תמיה, אלעזר הכהן שהיה נשיא מן השליח הלווי, וכתוב על יהושע (במדבר כז, כא) "ולפני אלעזר אנתנו בראותנו החפץ חיים וציל הילך בדרך וגושה בחילה גדולה, האם היינו יכולים להתאפק ולא לקחת ממנו את חבילתו?"

וזרני פעם אחת בקלם, אחרי שנטלו הכהנים את ידיהם לדוכן, לקח הסבא וציל את קצרת המים להוציאה החוצה, ואני בעמדי שם נסיתי לקחת אותה ממנו, והביט עלי במבט קשה לאמר: חדש אתה! אינך יודע כלום מכל אשר סביבותיך?!

אמרו וזיל (ויק"ר כב, א). כתיב (קהלת ה, ח) ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד, אפילו הוא מלך והוא שליט מסוף העולם ועד סופו — לשדה נעבד, עבדת ארעא עביד לא עבדת ארעא ולא כלום וכו' וקרקע אין לו מה הנאה יש לו. הנה ייתכן שמלך בכיפה, המתענג בכל תענוגות מלכים, שרים ושירות, שידה ושידות, וכל אוצרות וסגולות יקרות לא יחסרו לו, וסוף סוף הנה — לשדה נעבד, "אם קרקע אין לו מה הנאה יש לו"? לכאורה אדמת קצה היא, כל מיני הלאה וסינוף ישנם בה, הלא הרבה מתביישים בה, גם מכסים אותה שלא תיראה, ואם היה אפשר כמעט שהיו נסים ובורחים ממנה לגמרי, ואדמה זו הנה סוכיס כל החיות תלויה רק בה! עד ש"אם קרקע אין לו מה הנאה יש לו" — מכל תענוגות המלכים אי אפשר לו לחיות בלי שדה.

ושם לחלו אמרו: "מלך — זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים צג) ה' מלך נאות לבש, לשדה נעבד — זו ציון דכתיב (מזכיה ג, יב) ציון שדה חרשי". היסוד הוא שחיי האדם תלויים דוקא באדמת הרשע, מחיי השררות אין לו כלום, דוקא ממלאכה הגסה, ממלאכה היותר פשוטה ושפלה, דוקא ממנה אפשר לחיות, דוקא בה תליים כל החיות.

אמר רבי יוחנן (מגילה לא, ו) ועיין בזמירות למוצאי שבת) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו וכו' מרום וקודש אשכון ואת דכא ושפל רוח. והנה איך זה באמת כן? הלא הוא ית' רם ונישא, מרום וקודש, והיה ראוי לו לשכון רק בעולמות העליונים, בעולמות המלאכים, שרפים, וחיות הקודש, ואת העבודה הפשוטה, כמו לשמש ולשרת את כל הבריאה, היה לו למסור לאיזה מלאך פשוט? — זהו יסוד הענין של "מלך לשדה נעבד", כביכול חיותו של הקב"ה תלוי דוקא בשמשות הפשוטה והשפלה, את דכא ושפל רוח, — במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו — מכל המקומות השפלים, מהמלאכות היותר פחותות, דוקא משם כביכול הוא ית' יונק חיותו, כן היה רצונו ית' וכך היא המדה, כי מלך לשדה נעבד.

"המשפילי לראות בשמים ובארץ, מקימי מעטר דל מאשפות ירים אביו" — ככל "האשפתות" שם נמצא הקב"ה, ושם הנהו משמש את האדם ואת כל הבריאה כולה. "משמשות פשוטה, רק משם אפשר ליוון — מלך לשדה נעבד".

בגמ' קידושין (לב): אמרו: מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק, שהיו מסובין בבית המשתה של בנו של ר' גמליאל והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהן וכו' א"ל ר"א וכו' אנו יושבים ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו א"ל מצינו גדול ממנו ששימש, אברהם גדול הזור היה וכתוב בו והוא עומד עליהם וכו'. ותמיד נתקשיתי בזה, ומה תירץ בזה, הלא גם שם אינו מובן? ועוד מצינו שם: "א"ל ר' צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות, הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד, הנה מביא ראהו מכבודו של מקום, מעיקרי חוקות שמים וארץ, מעצם בריאת כל הבריאה?!" אמתה.